

de Pascual. Fins i tot l'edifici, que en algun moment ens és presentat com un autèntic casolot lúgubre, és l'espai pertinent per a aquest tipus de símbols. L'obra, com ja feia a les darreres pàgines de *Perfum d'alfàbrega* (2004) d'una manera fins i tot més dura, constata els errors de l'Església actual alhora que reivindica la paraula de Jesucrist, plena de veritats que han estat mal interpretades al llarg de la història, sovint intencionadament.

Tot plegat ens és presentat amb una sèrie de disquisicions a mig camí entre el raonament teològic i el to col·loquial, volgutament proper, que posseeix la prosa de Pascual. Amb només unes quantes de les afirmacions que hi ha al llarg de la novel·la, a l'edat mitjana s'hauria guanyat sobradament la foguera.

Avui dia, ja gairebé ningú no se n'exclamarà. L'horror intel·lectual, si encara existeix, és en altres camps, en altres contrades. Amb la novel·la, però, Francesc Pascual, exseminarista i catòlic, ha aconseguit convertir en literatura una colla d'idees que pul·lulaven dins seu lluitant per sortir i ha pogut fer la que podríem considerar com la primera novel·la catòlica urgellenca, cosa de mèrit en el temps actuals plens de gent de poca fe. I referma la voluntat de continuar escrivint d'allò que ha viscut en primera persona, al marge de les intencions que guien l'obra d'altres escriptors, potser més tocats pels aires del temps.

Bernat HUGUET
Institut La Serra. Mollerussa

Ton Solé Bonet i Esteve Mestre Roigé (curadors)
Escrits del Pla d'Urgell. Dietaris, correspondència i documents (1650-1950)
Mollerussa, Institut d'Estudis Comarcals del Pla d'Urgell, 2011

Escrits del Pla d'Urgell. Dietaris, correspondència i documents (1650-1950) és la primera publicació de l'Institut d'Estudis Comarcals del Pla d'Urgell. El volum, concebut com una miscel·lània pels seus curadors, Ton Solé i Esteve Mestre, constitueix un conjunt de documentació sobre l'esdevenir de la nostra comarca al llarg de 300 anys; en paraules dels curadors, l'objectiu ha estat "conèixer, l'objectiu ha estat recuperar i difondre relats de vida que els avantpassats nostres van protagonitzar en primera persona o en van ser testimonis d'excepció" (p. 13). A partir d'un notable treball de camp, s'hi recullen fragments de diaris, factures, documents, cartes o llibres de memòries amb la intenció de proporcionar uns materials als investigadors interessats en el període que compren el llibre i que vulguin estudiar-los amb profunditat. Una de les dificultats amb què, de ben segur, s'han topat Solé i Mestre ha estat la manera de presentar els documents escrits que han anat trobant en la seva recerca. Amb bon criteri, els han distribuït en cinc blocs temàtics que comentarem sumàriament.

El primer bloc està dedicat a l'omnipresent canal d'Urgell. Especialment remarcables són les cartes conservades d'Antoni Puig, nascut al Poal, que ens donen notícies de dos intents fallits per iniciar les obres de l'esmentat canal els anys 1816 i 1832. Els motius que expliquen ambdós fracassos, com

ens fan observar els curadors, van ser (no ens hauria d'estranyar!) de caire econòmic.

El segon bloc tracta sobre el món de la pagesia. Com és sabut, al llarg del segle XIX, les terres de la Plana d'Urgell, amb la construcció del canal, van convertir-se en terres de reg. Gràcies a la documentació podem assabentar-nos de les dificultats que travessaven masovers i pagesos a causa de la fragilitat de les collites. O bé del fracàs de lluitar contra la fil·loxera. O, des d'un punt de vista més anecdòtic, de la descoberta de restes arqueològiques el 1916 a Sidamon, tal com ens ho reporta el mollerussenc Antoni Berengué en el seu diari: "Trovanse objectes mol antics entre ells llums i bracelets de ceràmica, bastant ja molt negre i petrificat [...] datava allò de Sagunt" (p. 64).

Estretament relacionat amb el bloc anterior, el tercer versa sobre la meteorologia i se'ns fan avinent els motius pels quals bona part de la comarca era coneguda, des de mitjan segle XIX, amb el malnom del Clot del Dimoni. En efecte, les cartes i els diaris reflecteixen grans sequeres, gelades extremes i altres fenòmens com tempestes, ventades, pedregades, rubinades (l'aiguat de Santa Tecla de 1874, i que va provocar centenars de víctimes) o nevades (com la de 1944 que, segons el linyolenc Josep Gené, "més d'un mes tardà en fondres" [p. 89]).

Força distint és el bloc dedicat a la vida social. S'hi apleguen notícies dedicades a les creences religioses (mereixen menció especial, per la documentació que aporten, les pàgines que tracten de la mare de Déu de les Sogues, de Bellvís, o de la mare de Déu de l'Horta, d'Ivars). En el mateix bloc se'ns fa coneixença de com era al vida quotidiana en un poble de la comarca: reunions al cafè, Festa Major, relacions laborals; amb especial atenció els curadors exposen el cas de l'Hostal de Mollerussa, lloc de repòs per als cavalls, diligències i viatgers a finals del segle XVIII. Quant a tradicions, se'ns fa conèixer que des de 1789 a Mollerussa ja era habitual el ball de moros i cristians.

El darrer bloc se cenyeix a les guerres al Pla d'Urgell. La documentació aportada mostra els cla-

robscurs de conteses com la guerra dels Segadors, la guerra de Successió, la guerra del Francès, les guerres Carlines o la Guerra Civil. Sobre aquest episodi són esfereïdores les lletres escrites de la presó estant pels miralcampins Joan i Bartomeu Jovells, pendents d'un judici que es resoldrà amb la pena de mort.

En definitiva, *Escrits del Pla d'Urgell. Dietaris, correspondència i documents (1650-1950)* és una contribució imprescindible al coneixement de la nostra comarca, no només pel que proporciona al lector i a l'estudiós, sinó, sobretot, per les múltiples línies d'investigació que obre o que suggereix. I això, com es pot deduir, no és poca cosa.

Josep CAMPS ARBÓS
Universitat Oberta de Catalunya